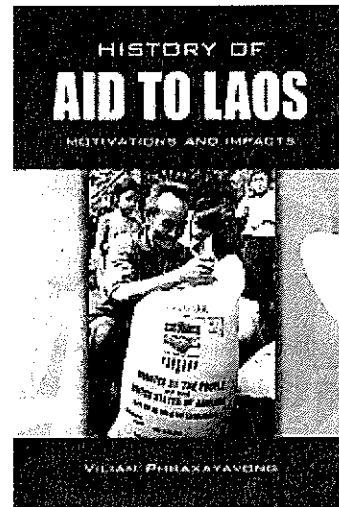

“หนังสือเล่มนี้มีคุณประโยชน์ในการให้ข้อมูล
ประวัติศาสตร์ความช่วยเหลือ
ที่ลาวได้จากประเทศและองค์การต่างๆ ได้อย่างดี...”

“...หนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูล
เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความช่วยเหลือ
ที่ลาวได้จากประเทศและองค์การต่างๆ ได้อย่างดี...”

“...หนังสือเล่มนี้มีคุณประโยชน์ในการให้ข้อมูล
ประวัติศาสตร์ความช่วยเหลือ
ที่ลาวได้จากประเทศและองค์การต่างๆ ได้อย่างดี...”

ปริทัศน์หนังสือ

History of Aid to Laos: Motivations and Impacts

(ประวัติศาสตร์ว่าด้วยความช่วยเหลือต่อลาว: แรงจูงใจและผลกระทบ)

โดย Viliam Phraxayavong

นฤตม์ เจริญศรี

ความพยายามของผู้ศึกษาการระหว่างประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ประสบกับปัญหาใหม่ๆ ขึ้นมาอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากความสลับซับซ้อนของสังคมโลก และเทคโนโลยีที่เป็นปัจจัยเสริมให้ความสลับซับซ้อนทั้งหลายปรากฏตัวเร็วยิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีกลายเป็นปัจจัยเร่งที่สำคัญ นอกจากนี้ปัญหาหรือประเด็นทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี และการพัฒนาของเศรษฐกิจที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็วนั้นก็นำไปสู่มาตรการที่จะหาหนทางเพื่อรับมือหรือวางแผนนโยบายที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

มิติหนึ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ มิติเศรษฐกิจ ที่รัฐต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเด็นการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ทั้งนั้นแล้วเป้าหมายที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เกิดขึ้นด้วยตัวของมันเอง หากแต่เกิดจากการผลักดันและการเห็นผลลัพธ์ของความพยายามที่เกิดขึ้นจาก

มุมอื่นของโลก คือ สหภาพยุโรป กระนั้นก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าอาเซียนนั้นพยายามที่จะพัฒนาตนเองให้เหมือนสหภาพยุโรป ดังที่ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ เลขาธิการอาเซียนคนปัจจุบันได้กล่าวไว้ว่า “สหภาพยุโรปเป็น แรบบิ้นดอลใจ ไม่ได้เป็น ตัวแบบ ของอาเซียน” (ขจิต, 2552: 4-5)

ความพยายามรวมตัวกันทางเศรษฐกิจของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนหนึ่งก็เพื่อเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะแต่ละประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมีความแตกต่างกันทางเศรษฐกิจ แต่ความแตกต่างทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ ที่บางประเทศร่ำรวย และบางประเทศยากจนกว่านั้น ส่วนหนึ่งไม่ได้เป็นเพราะปัจจัยทางภูมิศาสตร์เพียงอย่างเดียว เพราะปัจจัยทางภูมิศาสตร์ไม่ได้เป็นปัจจัยชี้ขาดว่าภูมิศาสตร์ที่รัฐนั้นตั้งอยู่หรือทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในรัฐใดรัฐหนึ่งนั้นจะช่วยส่งเสริมให้รัฐรัฐนั้นมีสามารถในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างดีและมีเสถียรภาพ หากแต่มีปัจจัยอื่นๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องและเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้พัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยที่ว่า คือ ปฏิสัมพันธ์ที่รัฐมีต่อรัฐอื่นๆ หรือองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ด้วย ด้วยเหตุที่ว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐนั้นจะดำเนินผ่านมิติการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งล้วนมีเป้าหมายแอบแฝงอยู่ในการดำเนินนโยบาย และมีปัจจัยที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างกัน กล่าวคือ เมื่อรัฐบาลหนึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาลอีกรัฐหนึ่ง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่เพียงแต่ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นสันทวมมิตร (Goodwill) ระหว่างกัน (หรือในบางลักษณะอาจเป็นความสัมพันธ์ที่บาดหมาง) แต่หากรวมไปถึงเบื้องหลังของความสัมพันธ์ที่แอบแฝงซ่อนเร้นบางอย่างไว้

รัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสงครามโลกครั้งที่สองก็พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์กับรัฐและองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกิดขึ้นมาแต่ละช่วงเวลาตามลำดับ แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวตั้งอยู่ในโครงสร้างบางอย่างที่กำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ หรืออาจกล่าวในอีกทางหนึ่ง คือ รูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างความที่สหรัฐอเมริกาเป็นศูนย์กลางและเป็นมหาอำนาจ

ของโลก ซึ่งมีเป้าหมายในการดำรงระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย และระบบเศรษฐกิจแบบเสรีไว้ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่มทุนและระบบทุนนิยมให้สามารถดำรงอยู่ได้ รูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีระหว่างกันและมีต่อรัฐนอกภูมิภาคจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงโครงสร้างดังกล่าวได้ เพราะไม่เพียงแต่รัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีความใกล้ชิดกับกลุ่มการเมืองที่สหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นปฏิปักษ์ทางการเมืองแล้ว ยังรวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่จะช่วยสนับสนุนระบบเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมให้แก่ประเทศผู้ผลิตได้

ลาวก็เป็นหนึ่งในประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นเบื้องหลังเวทีของสงครามเวียดนามที่สหรัฐอเมริกาบีบบังคับและให้ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ยิ่ง การพัฒนาของเศรษฐกิจและการเมืองลาวก็ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง มีการรับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ แต่การเมืองลาวก็คงจะเป็นเรื่องที่น่าจับจ้องหากการศึกษาวิจัยสมัยใหม่ไม่สามารถตอบโจทย์บางอย่างได้ว่า อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ประเทศอื่นๆ และองค์การระหว่างประเทศ ให้ความช่วยเหลือ (Aid) แก่ลาวตั้งแต่ลาวได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส สาเหตุที่กล่าวดังนั้นก็เพราะว่า หากไม่สามารถตอบได้ว่า อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือแก่ลาวได้ เราก็คงมีความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมืองและเศรษฐกิจของลาวอย่างไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

หนังสือเรื่อง *History of Aid to Laos: Motivations and Impacts* โดย Viliam Phraxayavong นั้นพัฒนามาจากวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนที่ใช้เวลาเขียนกว่า 8 ปี ยื่นเสนอต่อ School of Goscience at the University of Sydney โดยมีคำถามหลักของการศึกษาที่ว่า ทำไมลาวถึงรับการช่วยเหลือเป็นระยะเวลานาน อะไรเป็นแรงผลักดันให้ประเทศผู้ให้ทุนอยากให้ความช่วยเหลือ และอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ลาวยอมรับความช่วยเหลือ

การตอบคำถามของหนังสือ เริ่มประเด็นไว้ด้วย ทฤษฎีการพึ่งพา (Dependency) โดยให้คำจำกัดความไว้ว่าเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง

ระบบเศรษฐกิจของภูมิภาคที่พัฒนาแล้วกับกำลังพัฒนา ทฤษฎีดังกล่าวมองว่า “ความด้อยพัฒนา” (Underdevelopment) นั้นเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศร่ำรวยที่พัฒนาแล้วกับประเทศยากจนที่ยังไม่พัฒนา ทฤษฎีการพึ่งพานั้นแม้จะถูกคิดในช่วงทศวรรษ 1960 เริ่มโดย อังเดร กุนเดอร์ ฟรังก์ (Andre Gunder Frank) นำเสนอ แต่ทฤษฎีดังกล่าวก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีสายลัทธิมาร์กซ์ (Marxist) ทั้งโดยจากคาร์ล มาร์กซ์ (Carl Marx) และจาก วลาดีมีร์ เลนิน (Vladimir Lenin) (หน้า 16-17)

คำถามที่หนังสือเล่มนี้ยกขึ้นมา คือ ความช่วยเหลือมีความเกี่ยวข้องกับ การพึ่งพาอย่างไร (หน้า 18) ผู้เขียนได้ยกเหตุผลของ โซตาลี (Zotalis, 1995) ว่า “ความช่วยเหลือที่มาในรูปของการให้กู้เงินนั้น ก่อให้เกิดการพึ่งพา เพราะการให้กู้ นั้นต้องจ่ายคืนด้วยดอกเบี้ยและสกุลเงินต่างประเทศ รูปแบบความช่วยเหลือแบบ นี้จะเป็นการเพิ่มภาระต้นทุนให้แก่ประเทศที่ด้อยพัฒนามากกว่า (Less Developed Countries – LDCs) อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มปัญหาอีกด้วย” กล่าวคือ เมื่อประเทศที่ด้อยพัฒนามากกว่าต้องดำเนินนโยบายอยู่บนพื้นที่ฐานที่รองรับความช่วยเหลือมากเกินไปก็จะส่งผลให้ไม่มีการวางแผนเศรษฐกิจ ไม่มีการใช้ทรัพยากร อย่างคุ้มค่า และจะเกิดการคอร์รัปชัน (Corruption) ดังนั้นเรื่องการพึ่งพาทาง ความช่วยเหลือ (Aid Dependency) นั้น จึงเป็นเรื่องที่ควรเข้าใจว่าเป็น ความสัมพันธ์กับเป้าหมายของการพัฒนา (หน้า 19)

ในกรณีของประเทศไทยที่เป็นเป้าหมายหลักของการศึกษานี้ ผู้เขียนได้ แบ่งช่วงระยะเวลาออกเป็นสี่ช่วง คือ ช่วงที่หนึ่ง ค.ศ.1950-1954 ช่วงที่สอง ค.ศ. 1955-1975 ช่วงที่สาม ค.ศ.1976-1985 และช่วงสุดท้าย คือ ค.ศ.1986-2005 การแบ่งช่วงการศึกษาออกเป็นสี่ช่วงนั้น ผู้เขียนได้ใช้เกณฑ์ที่ว่า ในช่วงแรกเป็น ช่วงที่ได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสแต่ยังอยู่ภายใต้ สหภาพฝรั่งเศส (French Union) ลาวได้รับการช่วยเหลือจากฝรั่งเศสในด้านกลาโหม การต่างประเทศ และการคลัง ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าวฝรั่งเศสก็ต้องการให้สหรัฐอเมริกาให้ความ ช่วยเหลือด้วยเพื่อป้องกันลาวจากกองกำลังติดอาวุธพื้นเมือง (Local Insurgents) การให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาจึงนำมาสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี จนใน

ปี ค.ศ.1954 ที่ฝรั่งเศสแพ้ในสงครามเดียน เบียน ฟู (Dien Bien Phu) จึงต้องถอนกำลังออกไปจากกัมพูชา ลาว และเวียดนาม และให้เอกราชกับประเทศต่างๆ ในอินโดจีน อย่างไรก็ตามตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 50 เป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาได้เข้ามาส่วนเกี่ยวข้องกับภูมิภาคนี้มากแล้ว ลาวประสงค์ให้สหรัฐอเมริกามีบทบาทในการช่วยสร้างประเทศขึ้นมาใหม่ สหรัฐอเมริกาจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่ลาวตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ช่วงที่สอง คือ ระหว่างปี ค.ศ.1955-1975 เป็นช่วงที่สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือลาวโดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะกันป้องกันคอมมิวนิสต์ “ปะเทดลาว” (Pathet Lao) ในช่วงเวลาดังกล่าว ไม่เพียงแต่สหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่มีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือทางด้านทหาร โครงการต่างๆ เช่น การสร้างเขื่อนให้แก่อลาว แต่ยังรวมไปถึงญี่ปุ่น ที่ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ การฟื้นฟูเศรษฐกิจ (Economic Relief) การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) ออสเตรเลีย ที่ให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาและการเกษตร รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียต ที่ให้ผ่านการศึกษา

ช่วงที่สาม คือ ระหว่างปี ค.ศ.1976-1985 ซึ่งถือเป็นการเริ่มต้นศึกษาการรับความช่วยเหลือของลาวหลังจากที่มีการก่อตั้งรัฐบาลของลาวอย่างเป็นทางการครั้งแรกในปี ค.ศ.1975 ซึ่งสงครามที่ดำเนินมานานนั้นได้สิ้นสุดลง ประชาชนที่เคยพลัดถิ่นจากสภาพสงครามจึงอยู่ในช่วงที่ยกย้ายกลับถิ่นฐานบ้านเกิด มีความจำเป็นต้องฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจ ลาวซึ่งอยู่ในสภาพที่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถจึงร้องขอความช่วยเหลือไปยัง สภาเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วมกัน (Council of Mutual Economic Assistance – CMEA) ของฝ่ายโลกคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนการรับความช่วยเหลือจากโลกเสรีมายังโลกคอมมิวนิสต์ การศึกษาช่วงดังกล่าวสิ้นสุดลงในปี ค.ศ.1986 อันเป็นที่ลาวประกาศเปลี่ยนแผนนโยบายเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลาง (Centralized Market) ไปเป็นระบบเศรษฐกิจที่เน้นตลาด (Market-Oriented Economy)

ช่วงสุดท้ายที่ผู้เขียนทำการศึกษา คือ ช่วง ค.ศ.1986-2005 โดยตั้งแต่ปี ค.ศ.1986 เป็นต้นมา ลาวก็ได้เริ่มได้รับความช่วยเหลือจากหลายฝ่าย ทั้งนี้มีปัจจัยหลายอย่าง คือ หลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตนั้น นายกรัฐมนตรีของไทย คือ ชชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ริเริ่มนโยบายต่างประเทศที่ใช้กับอินโดจีน คือ นโยบาย “แปลงสนามรบเป็นสนามการค้า” (From a Battlefield to Marketplace) การเกิดขึ้นของ สมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน (Association of South-East Asian Nations – ASEAN) การก่อตั้งโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (the Greater Mekong Subregional Economic Cooperation Program) ของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank – ADB) การก่อตั้ง คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission – MRC) เป็นต้น นอกจากนี้ความช่วยเหลือแบบพหุภาคี (Multilateralism) ในข้างต้นแล้ว ยังรวมถึงการได้รับความช่วยเหลือแบบทวิภาคี (Bilateralism) จากประเทศต่างๆโดยตรง เช่น จีน ไทย ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา เป็นต้น นอกจากนี้สหภาพยุโรปเริ่มเป็นหนึ่งในตัวแสดงที่มีบทบาทที่สำคัญในการให้ความช่วยเหลือแก่ลาวในช่วงเวลานี้ โดยทัศนคติของผู้เขียนถือได้ว่าเป็นประเทศที่เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นมาก (truly altruistic) (หน้า 250) โดยความร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปที่เริ่มมีต่อลาวมาตั้งแต่ ค.ศ.1997 และพัฒนากระชับแน่นจากการที่สหภาพยุโรปมาตั้ง European Commission Delegation ณ นครเวียงจันทน์ ในปี ค.ศ.2003 และต่อมาในปี ค.ศ.2004 สหภาพยุโรปก็ตั้งเป้าหมายให้ความช่วยเหลือแก่ชนกลุ่มน้อยในลาว ทั้งใน หลวงพระบาง หลวงน้ำทา และพงสาส์ ด้วยการให้ความช่วยเหลือหลายโครงการ อาทิ โครงการควบคุมมาลาเรีย การบริการด้านปศุสัตว์ การอนุรักษ์ป่า หรือการพัฒนาชนบท เป็นต้น

บทที่ 7 ตอบคำถามหลักของหนังสือที่ว่า เป้าหมายของผู้ให้ความช่วยเหลือคืออะไร และทำไมลาวจึงได้รับความช่วยเหลือ ผู้เขียนแบ่งมูลเหตุของการให้ความช่วยเหลือออกเป็นสามมิติ คือ มิติทางการเมือง มิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางมนุษยธรรม และให้เหตุผลสาเหตุที่ลาวได้รับความช่วยเหลือไว้สามมิติ คือ มิติ

การเมือง มิติการพัฒนาเศรษฐกิจ และมิติทางการเงิน (ซึ่งในส่วนนี้จะไม่ลงรายละเอียดถึงข้อสรุปของผู้เขียน แต่สามารถหาอ่านได้จากหนังสือ)

ดังที่ได้กล่าวมาถึงภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ จะเห็นได้ว่าหนังสือเล่มนี้มุ่งเน้นทำความเข้าใจมูลเหตุที่ประเทศหรือองค์กรต่างๆ ให้ความช่วยเหลือแก่ลาว รวมไปถึงเหตุผลของลาวในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งเป็นหนังสือที่ทำหน้าที่ในการเสนอปฏิสัมพันธ์ที่ลาวมีต่อประเทศหรือองค์กรอื่นๆ ได้เห็นภาพกว้าง นอกจากนี้ คุณูปการที่สำคัญของหนังสือเล่มนี้อีกประการหนึ่ง คือ การที่ผู้เขียนมีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายในช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งทำให้ข้อมูลที่ใช้นับสนุนในหนังสือนั้นมีความน่าเชื่อถือ และมีรายละเอียด การแบ่งเวลาเป็นช่วงๆ พร้อมทั้งชี้ตัวแสดงที่มีบทบาทในแต่ละช่วงก็เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นคุณประโยชน์จากการศึกษาดังกล่าว รวมไปถึงการอธิบายด้วยว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการได้รับความช่วยเหลือในแต่ละช่วงเวลานั้นมีผลอย่างไรในมิติการเมืองและเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ดีข้อจำกัดของหนังสือนี้มีอยู่ที่ว่า ผู้เขียนไม่สามารถชี้ให้เห็นปฏิสัมพันธ์ในโครงสร้างระดับโลกได้ว่า ในโครงสร้างระดับโลกนั้น อะไรเป็นแรงผลักดันที่แท้จริงที่ผลักดันให้สหรัฐอเมริกาหันมาให้ความช่วยเหลือแก่ลาวหลังการได้รับเอกราช และภายใต้เงื่อนไขใดที่ทำให้ลาวยอมได้รับความช่วยเหลือแต่ละประเทศ

แม้ข้อโต้แย้งที่อาจเกิดขึ้นต่อประเด็นที่ว่า แรงผลักดันที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกา และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อลาวนั้นถูกอธิบายโดยผู้เขียนผ่านการให้คำอธิบายในช่วงบทที่สองที่ว่าด้วยเครื่องกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความช่วยเหลือแล้วนั้น แต่กรอบแนวคิดดังกล่าวก็ไม่อาจก้าวผ่านพ้นแนวคิดแบบยึดรัฐเป็นศูนย์กลาง (State Centric) โดยไม่พิจารณาว่าโครงสร้างโลกในแต่ละช่วงนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไป และตัวแสดงแต่ละตัวก็มีผลประโยชน์ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงเวลา ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสหรัฐอเมริกาต่อลาวในช่วงเวลาหนึ่งก็ย่อมแตกต่างไปกับความสัมพันธ์แบบดังกล่าวในอีกห้วงเวลาหนึ่ง และเป็นไป

ในทางเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแสดงอื่นๆ เช่น ญี่ปุ่น หรือองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ

สิ่งที่สำคัญเหนืออื่นใดและถูกละไว้ในหนังสือ คือ การให้คำอธิบายตรรกะของทุนนิยมโลก (Global Capitalism) ที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัดหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นดินแดนที่ถูกมุ่งหมายให้สนับสนุนระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่เพิ่งล่มสลายไปหลังการสิ้นสุดของสงคราม การไม่กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวก่อให้เกิดข้อคำถามหลายประการ เช่น หลังสงครามโลกครั้งที่สองนั้นสาเหตุใดที่ทำให้สหรัฐอเมริกาเปลี่ยนจากการลงโทษทางการเมืองกับญี่ปุ่นมาเป็นการให้ความช่วยเหลือเพื่อบูรณะระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่น บังคับใดที่ส่งผลให้ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือประเทศต่างๆ สภาวะแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศแบบใดที่ส่งผลให้รัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รับเอาความช่วยเหลือต่างๆ เข้ามาสู่ประเทศของตนเอง โครงสร้างการเมืองและเศรษฐกิจระดับโลกส่งผลหรือไม่และอย่างไรต่อการตัดสินใจของสหรัฐอเมริกาในการให้ความช่วยเหลือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กล่าวคือ หากการศึกษาพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจของรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปราศจากซึ่งการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่างๆ คือ กับสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางของทุนนิยมโลกที่สำคัญหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และกับญี่ปุ่นในฐานะที่สหรัฐอเมริกาต้องการให้ญี่ปุ่นเป็น “ป้อมปราการแห่งทุนนิยม” (Fortress of Capitalism) (Kullada, 2003: 16) ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้วนั้น เราก็คงไม่สามารถเข้าใจได้อย่างแจ่มชัดว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในรัฐที่ทำการศึกษานั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ด้วยเหตุที่ว่าปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับสหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่สองนั้น เกิดขึ้นบนฐานของมิติทางการเมืองและเศรษฐกิจไปควบคู่กัน ในมิติการเมือง สหรัฐอเมริกาต้องการให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ในขณะที่มิติทางเศรษฐกิจที่ดำเนินควบคู่ไปด้วยกันนั้น คือ การที่สหรัฐอเมริกาคาดหวังให้พื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นพื้นที่ที่จะก่อให้เกิดผลดีกับระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่น โดยต้องการให้

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นตลาดและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติให้กับระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่น นอกจากนี้โครงการความร่วมมือที่เกิดขึ้นตามลำดับ อาทิ “คณะกรรมการการเศรษฐกิจเพื่อเอเชียและตะวันออกไกลแห่งสหประชาชาติ” (Economic Commission for Asia and the Far East – ECAFE) ที่ต่อมาได้ใช้ “แนวคิดเรื่องการพัฒนา” พัฒนาความร่วมมือให้เป็น “ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย” (Asian Development Bank – ADB) ซึ่งมีบทบาทในการดูแลประเทศต่างๆในลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งการจัดการแม่น้ำโขงที่ประกอบไปด้วยการสร้างเขื่อนต่างๆในลาว การควบคุมน้ำท่วม การจัดการการเดินเรือในแม่น้ำโขง ล้วนแต่เพื่อเอื้ออำนวยต่อประโยชน์ของระบบทุนนิยมของญี่ปุ่น ยิ่งไปกว่านั้น ADB เองก็ได้กลายเป็นเครื่องมือในการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่ระบบอุตสาหกรรมของญี่ปุ่น ดังที่วุฒิสมาชิกดาเนียล อินูเอ (Daniel Inouye) แห่งมลรัฐฮาวาย ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียนั้นให้เงินกู้เพื่อเอื้อประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมญี่ปุ่นประเทศเดียวหรือไม่” (Wilson, 1987: 67)

กล่าวโดยสรุป หากเราศึกษาประวัติศาสตร์ลาวโดยใช้รัฐเป็นแกนหลักของการศึกษา (State-Centric) แล้ว เราก็จะไม่เห็นโครงสร้างความสัมพันธ์ที่ครอบงำภูมิภาคอยู่ เพราะโครงสร้างทางการเมืองของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสงครามโลกครั้งที่สองนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเป็นโครงสร้างที่เป็นผลลัพธ์ระหว่างรัฐเองโดยสมบูรณ์ หากแต่เป็นโครงสร้างที่เกิดบนพื้นฐานที่รัฐมีความสัมพันธ์กับรัฐภายในภูมิภาค และรัฐมีปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐอื่นๆ รวมไปถึงองค์การระหว่างประเทศอื่นๆที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งมีบทบาทสำคัญในการทำให้ระบบทุนนิยมสามารถดำเนินงานต่อไปได้ การศึกษาความช่วยเหลือที่ลาวได้จากรัฐอื่นๆหรือองค์การระหว่างประเทศอื่นๆจึงต้องศึกษาผ่านการมองโครงสร้าง ซึ่งเป็นการมองที่ใหญ่กว่าการมองความช่วยเหลือเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น หากแต่เมื่อดูบริบททางประวัติศาสตร์แล้วจะเห็นว่าปฏิสัมพันธ์และตรรกะของทุนนิยมระดับโลกนั้นได้ก่อให้เกิดโครงสร้างความสัมพันธ์ที่อธิบายได้ครอบคลุมและมีตรรกะในการอธิบายได้มากกว่า

หนังสือเล่มนี้มีคุณประโยชน์ในการให้ข้อมูลประวัติศาสตร์ความช่วยเหลือที่ลาวได้จากประเทศและองค์กรต่างๆ ได้อย่างดี ทั้งนี้การนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ทั้งตัวเลข จำนวนเงินจากที่ต่างๆ นั้นสามารถนำเสนอได้อย่างชัดเจน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการอธิบายโครงสร้างโลกหลังสงครามโลกครั้งที่สองว่า โครงสร้างในช่วงเวลาใดส่งผลอย่างไรต่อรัฐต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือ แต่ก็มีความพยายามในการนำเสนองานที่มีประเด็นใหญ่และมีกรอบเวลาการศึกษาที่นานได้อย่างครอบคลุม

เอกสารอ้างอิง

- ขจิต จิตตเสวี. 2552. องค์การระหว่างประเทศ: องค์การระหว่างประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์ และภูมิภาคอาเซียน. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- Kullada Kesboonchoo-Mead. 2003. "A Revisionist history of Thai-US Relations", *Asian Review* 16.
- Viliam Phraxayavong. 2009. *History of Aid to Laos: Motivations and Impacts*. Chiang Mai: Silkworms.
- Wilson, Dick. 1987. *A Bank for Half the World: The Story of the Asian Development Bank 1966-1986*. Manila: Asian Development Bank